

În acest context, pot fi trecute cu vederea unele greșeli de tehnoredactare. Ar fi trebuit, totuși, în lipsa capitoului de concluzii sau a unui rezumat, ca *Prefața* și *Cuvântul înainte* să fi fost traduse într-o limbă de circulație internațională. De asemenea, un *Indice* antroponimic, toponimic, hidronimic ar fi ajutat la orientarea rapidă a cititorului în textul cărții. Aspecte perfectibile care pot fi rezolvate la a doua ediție.

► *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (secolele XV - XIX) / Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI. - XIX. yy)*, ediție de / *düzenleyen*: Virgil Coman, transliterație din turco - osmană în turcă / *Osmanlı Türkçesinden aktaran*: Ahmed Yenikale, Editura Etnologică, București, 2015, 104 p., tipărit la Monitorul Oficial RA, București, color, format A4 mărit.

O temă incitantă și interesantă, pentru istoria relațiilor complexe româno - otomane în evul mediu și în epoca modernă, dar și pentru istoria cartografiei provinciei dintre Dunărea inferioară și litoralul vestic al Mării Negre a fost asumată de Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale ale României, prin regretatul cercetător și director d-r Virgil Coman, de Consulatul General al Republicii Turcia la Constanța, prin d-l Ali Bozçalışkan, Consulul General al Republicii Turcia la Constanța, și de instituțiile turcești co-partenere științific - cartografic: Direcția Arhivelor Otomane, subordonate Guvernului Turciei (abreviere: BOA) - (*Türkiye Cumhuriyeti, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı* - BOA), Arhiva Muzeului Palatului Topkapı, Emanet, Istanbul (abreviere: AMPTEI) - (*Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Emanet, Istanbul*), Statul Major General al Republicii Turcia, Arhiva Comandamentului de Cartografie (abreviere: SMGRT-ACC) - (*Türkiye Cumhuriyeti, Genelkurmay Başkanlığı Harita Genel Komutanlığı Arşivi*), Biblioteca „Atatürk” Taksim, Primăria Metropolitană Istanbul (abreviere: BATPMI) - (*Istanbul Büyükşehir Belediyesi Taksim, „Atatürk” Kitaplığı*).

Rezultatul? Cartea - album cartografic bilingv *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (secolele XV - XIX) / Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI. - XIX. yy)*, ediție de / *düzenleyen*: Virgil Coman, transliterație din turco - osmană în turcă / *Osmanlı Türkçesinden aktaran*: Ahmed Yenikale, Editura Etnologică, București, 2015, 104 p., tipărit la Monitorul Oficial RA, București, color, foarte bine realizat tehnic, în condiții grafice deosebite, pe hârtie cretată, format A4 mărit.

În *Prefață*, d-l Ali Bozçalışkan, Consulul General al Republicii Turcia la Constanța, a precizat că „*Ideea acestei lucrări (...), a apărut din dorința de a contribui la dezvoltarea bunelor relații dintre Turcia și România, două țări care împart o istorie comună, au o moștenire culturală și socială comună și împart același spațiu geografic*” (p. 3).

Editorul lucrării, d-r Virgil Coman, a realizat, în *Introducere*, o sintetică și sugestivă trecere în revistă a locului și rolului Dobrogei în cadrul relațiilor complexe româno - otomane dintre secolele XV - XIX. Autorul a precizat, pe componenta toponimico - cartografică, că „*Toponimia dobrogeană din aceste documente, dar și din registrele de recensăminte sau de taxe, reliefează unele*

realități de geografie istorică, al căror aspect regional diferă de cel din alte regiuni ale României, prin natura locului, dar și a condițiilor social - politice impuse de administrația otomană. (...) Nomenclatura otomană a satelor și târgurilor a avut la bază condițiile locale dobrogene de geografie istorică, din punct de vedere semantic aceasta exprimând aspecte de geografia așezărilor și a populației, aspecte de geografie economică și a muncii și aspecte de geografie politico - administrativă” (pp. 6 - 7).

Insistând asupra acestor realități geografico - demografico - cartografico - istorice, d-r Virgil Coman a identificat mai multe sub-grupe de toponime dobrogene. Astfel, în categoria *toponimelor exprimând aspecte de geografia așezărilor și a populației*, se încadrează cele care reflectă poziția așezării în raport cu relieful înconjurător; cele care arată nivelul geografic al localităților cu același nume, între ele; cele care lămuresc legăturile între așezări și sursele de apă înconjurătoare; cele care indică condițiile de manifestare ale climei și mediului înconjurător; care amintesc de elemente de faună - floră - arboret locale; cele cu rezonanțe religioase; cele antroponimice - rol / loc în familie / funcție în comunitate etc., cu exemple concrete (pp. 7 - 8).

În categoria *toponimelor exprimând aspecte de geografie economică și a muncii* au fost identificate sub-grupele care denumesc: resurse economice naturale; munca în agricultură și creșterea animalelor; proprietatea în sistemul funciar otoman; activități în alte domenii de activitate rurală - urbană. *Toponimele referitoare la aspecte de geografie politico - administrativă* au în compunere cuvintele turco - osmane desemnând categorii de așezări, clădiri, funcții și instituții civile - militare în cadrul acestora, cu exemple concrete (pp. 9 - 10).

Din punct de vedere tehnic - tipografic, „*Documentele cartografice au fost ordonate cronologic, în procesul de editare optând pentru prezentarea integrală a hărții sau a planului, urmată de relevarea unui detaliu al zonei corespunzătoare teritoriului Dobrogei. Toponimele au fost numerotate, iar într-un tabel alăturat au fost prezentate transliterația din turco - osmană, varianta în limba română și, după caz, actuala denumire. În ceea ce privește localitățile din afara spațiului dobrogean, acestea au fost prezentate cu caractere italice*”, a explicat d-r Virgil Coman (p. 10). Au fost incluse în cartea - album 22 de documente cartografice de bază (hărți și planuri), cu 27 de relevee de detaliu specifice suprafeței Dobrogei.

Astfel, utilizând și centralizând specificațiile hărților / planurilor / releveelor cuprinse în volum, am întocmit următorul tabel centralizator:

Nr. crt.	Titlul / subiectul hărții / planului	Autorul	Locul/ data apariției/ tipăririi	Sciere pe hartă/ plan / cromatică	Sursa/depozitul hărții/ planului
1.	Marea Neagră	Piri Reis	Istanbul / sec. XVI	Turco-osmană / color	Cartea Navigației
2.	Marea Neagră / Cetatea Varna, Karaburun	Piri Reis	Istanbul / sec. XVI	Turco-osmană / color	Cartea Navigației
3.	Europa Centrală și nordul Mării Negre	Pictorul Mustafa	Istanbul / 1768	Turco-osmană / color	AMPTEI

4.	Harta Dobrogei, Dunării inferioare, Deltei Dunării	-	Istanbul / sec. XVIII	Turco-osmană / color	BOA
5.	Harta Țării Românești, Moldovei, Transilvaniei, Dobrogei	-	Istanbul / sec. XVIII	Turco-osmană / color	BOA
6.	Harta Țării Românești	-	Istanbul / sec. XVIII	Turco-osmană / color	BOA
7.	Harta Europei central - nordice și a gurilor Dunării	-	Istanbul / sec. XVIII	Turco-osmană / color	AMPTEI
8.	Harta N. Marea Neagră, a Dunării inferioare, a Europei estice, în timpul sultanului Mustafa III	Mustafa Aga	Istanbul / 1769	Turco-osmană / color	AMPTEI
9.	Harta Deltei Dunării	-	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BOA
10.	Bazinul Dunării inferioare, cursul românesc	-	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	SMGRT-ACC
11.	Bazinul Dunării inferioare, cursul românesc: insule, câmpuri de luptă și posturi de supraveghere din Țara Românească	Ahmed Sırrı Efendi	Istanbul / 1854	Turco-osmană / color	SMGRT-ACC
12.	Dobrogea, Bazinul Karasu, între Constanța - Cernavodă: sate și orașe	Eğrikapılı Mahmud Efendi	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BOA
13.	Dobrogea sudică, zona Silistra - Rasova - Cernavodă - Constanța: sate și orașe	-	Istanbul / 1859	Latină / Turco-osmană / color	BOA
14.	Harta unei părți a orașului Constanța	-	Istanbul / 1859	Turco-osmană / color	BOA
15.	Schița orașului Constanța	-	Istanbul / 29 martie 1859	Turco-osmană / color	BOA
16.	Schița generală a Portului Constanța	J. Trevor Barkley	Istanbul / 15 august 1865	Latină	BOA
17.	Provinciile importante ale Statului otoman, zona Dunării - Balcani	-	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BOA
18.	Harta Bulgariei, Țării Românești, Moldovei, Dobrogei, Rusiei nord - pontice	-	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BOA
19.	Zona Dunăre - Silistra: granița româno - bulgară: relevu pentru Comisia europeană pentru delimitarea frontierei româno - bulgare	Căpitanul Ardag din Statul Major Englez	<Silistra> / 7 noiembrie 1878	Latină, în limba franceză	BOA

20.	Harta Turciei europene balcanice	-	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BOA
21.	Harta Balcanilor	Osman Mükerrrem	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BATPMI
22.	Harta Balcanilor	-	Istanbul / sec. XIX	Turco-osmană / color	BOA

Am parcurs cu atenție hărțile și planurile din cartea - album și am constatat, pe baza analizei elementelor de amănunt ale acestor documente cartografice, că unele dintre ele au fost date prea „generos” cronologic, că există posibilitatea de a le fixa cât mai exact perioada în care au fost desenate, editate și folosite. Astfel, am întocmit un tabel cu propunerile mele de datare mai exactă a unora dintre hărțile incluse în cartea - album, fără a insista aici și acum asupra elementelor cartografice - istorice de amănunt care au fundamentat opțiunile mele.

Nr. crt.	Titlul / subiectul hărții / planului	Autorul	Locul / data apariției / tipării	Locul / data apariției / tipării - propunere datare Dan Prodan
1.	Marea Neagră	Piri Reis	Istanbul / sec. XVI	Istanbul / <1521 - 1525>
2.	Marea Neagră / Cetatea Varna, Karaburun	Piri Reis	Istanbul / sec. XVI	Istanbul / <1521 - 1525>
3.	Harta Țării Românești, Moldovei, Transilvaniei, Dobrogei	-	Istanbul / sec. XVIII	Istanbul / <1775 - 1790>
4.	Harta Europei central - nordice și a gurilor Dunării	-	Istanbul / sec. XVIII	Istanbul / <mijl. sec. XVIII - 1774>
5.	Harta Deltei Dunării	-	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / <sec. XIX - ante 1877>
6.	Bazinul Dunării inferioare, cursul românesc	-	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / <sec. XIX - ante 1877>
7.	Dobrogea, Bazinul Karasu, între Constanța - Cernavodă: sate și orașe	Eğrikapılı Mahmud Efendi	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / < mijl. sec. XIX -perioada proiectului otoman al canalului Constanța -Carasu - Cernavodă >
8.	Provinciile importante ale Statului otoman, zona Dunării - Balcani	-	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / <1870 - 1877>
9.	Harta Bulgariei, Țării Românești, Moldovei, Dobrogei, Rusiei nord - pontice	-	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / <mijl. sec. XIX - ante 1859>
10.	Harta Turciei europene balcanice	-	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / < sf. sec. XIX, după 1878 >
11.	Harta Balcanilor	Osman Mükerrrem	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / < sf. sec. XIX, după 1878 >
12.	Harta Balcanilor	-	Istanbul / sec. XIX	Istanbul / < sf. sec. XIX, după 1878 >

Glosarul oferă echivalări interesante și posibilitatea de orientare rapidă în conținutul hărții / planului, pentru persoana care cunoaște și utilizează alfabetul arab și limba turco - osmană la nivel mediu (p. 102). Majoritatea hărților din secolele XVIII - XIX au fost concepute și desenate în sistem modern vest - european, cu marcarea latitudinii - longitudinii, prin proiecția cilindrică a lui Gerardus Mercator (Gerhard Kremer, din 1569), cu scări și legende cartografice. Cartea - album este o contribuție cartografică importantă la istoria Dobrogei otomane în principal, a statelor feudale românești și a vecinilor lor, în subsidiar. Teritoriul dintre Dunărea inferioară și Marea Neagră este clar marcat ca provincie otomană timp de peste patru secole și jumătate. Particularizarea pe hărțile otomane a *re'āyā*-lelor / *kazā*-lelor otomane nord - dunărene dovedește, încă o dată, importanța acestora în supravegherea Țării Românești și a Țării Moldovei de către conducătorii otomani „*de margine*”, de pe linia marelui fluviu.

Statele feudale românești extra - carpatice sunt reprezentate pe hărțile incluse în album ca provincii otomane nord - dunărene, în timp ce Transilvania / Ardealul inter - carpatic ca teritoriu stăpânit de regii ungari, ulterior de împărații habsburgi. Se identifică aici diferența clară dintre realitatea istorică (statele feudale românești nord - dunărene nu au fost niciodată ocupate efectiv de sultanii de la Istanbul, aflându-se doar în regim de protecție tributară otomană) și pretențiile otomane de mare centru de putere în Europa Central - sudică, stăpân efectiv al teritoriilor românești din zona carpato - danubiană.

Cartea - album poate fi considerat și un manual *sui-generis* de paleografie turco - osmană, datorită clarității și cursivității înscrisurilor de pe hărți. Nu în cele din urmă, *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (secolele XV - XIX)* / *Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI. - XIX. yy)* poate fi considerată un model tematic și o sursă de inspirație pentru o lucrare necesară istoriografiei și cartografiei turcologice românești, de mai mare amploare geografico - istorică, *România în izvoare cartografice otomane (secolele XV - XIX)* / *Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Romanya (XVI. - XIX. yy)*, așteptată cu justificat interes științific de istorici și geografi în general, de osmaniști în special.

—► Stelian Dumitrescu, *Comunitatea turco - musulmană din Dobrogea în cadrul statului român (1878 - 1918)*, cu un *Cuvânt - înainte* de Prof. Mihai Maxim, Editura Istros, Brăila, 2015, 175 p.

O temă istoriografică incitantă, specifică sfârșitului epocii moderne românești și teritoriului dintre Dunărea inferioară și Marea Neagră a fost abordată, ca lucrare de doctorat, de către d-l prof. Stelian Dumitrescu, ulterior publicată: *Comunitatea turco - musulmană din Dobrogea în cadrul statului român (1878 - 1918)*, cu un *Cuvânt - înainte* de Prof. Mihai Maxim, Editura Istros, Brăila, 2015, 175 p. Subiectul cercetării anterior amintite urmărește lămurirea unor evoluții istorice referitoare la etapele formării statului național unitar român, la integrarea provinciei Dobrogea în România nord - dunăreană, asimilarea populației minoritare islamice turco - tătare în comunitatea majoritară românească. Limitele cronologice